

Yanis Varoufakis als minister van Financiën in 2015

FOTO: ALKIS/INSTANTINIS/REUTERS

VOORPROEF

Alleen
liefdevolle
seks biedt
soelaas

Elsbeth Etty grasduint door de stapel nieuw binnengekomen boeken en geeft haar eerste indruk.

Wij, asielzoekers, uitgepuurd door de oorlog, we lijken op chemisch afval. Niemand wil ons, elk land scheept ons over of houdt ons tegen. Nee, we lijken er niet op, we zijn chemisch afval... In de tijd dat ik als asielzoeker in Europa doorbracht, had ik nooit het gevoel dat ik echt een mens ben', zegt de romanschrijver van Iraakse afkomst Rodaan Al Galidi in een voorwoord bij de door Rop Zoutberg, NOS-correspondent in Rome, geredigeerde bundel *De race naar het noorden* [1]. Acht Nederlandse journalisten beschrijven in pijnlijk gedetailleerde scènes en gesprekken de situatie van vluchtelingen in diverse Europese landen. De radeloosheid giert door de bladzijden. Die van de vluchtelingen - zij krijgen een stem in hartverscheurende reportages. En die van instanties en regeringen: paniek alom over de 'logistieke nachtmerrie' van het asielbeleid.

Inperking van de humanitaire verdragsverplichtingen is volgens de aan Nederland gewijde bijdrage van

Marcel ten Hooven een bedreiging van de rechtsstaat. In de meeste EU-landen laten de regeringen zich leiden door angst voor het rancuneuze populisme. De discussie gaat nu over de vraag of Turkije een 'veilig derde land' is - maar Sarah Venema herinnert eraan dat het Europese Hof voor de mensenrechten in 2011 oordeelde dat Griekenland zelf geen veilig land was voor vluchtelingen. De ellende verplaatst zich en het opinieklimaat wordt onverzoeplijker. Optimisme is ver weg in deze in hartenbloed gedrenkte bundel.

'Ik walg van dat tuig dat de hele buurt verziekt', zegt de naamloze ik-figuur over junkies die in de jaren tachtig de Amsterdamse Nieuw-

1. Rop Zoutberg (red.): De race naar het noorden. Het verhaal van Europa en de vluchtelingen. Balans, 218 blz. €17,95

Helen Knopper: Het loopt, het ademt, het leeft. Biografie van een vriendschap. In de Knipscheer, 258 blz. €18,50

marktbuurt onveilig maakten. Ze wordt gecorrigeerd door haar alcoholische vriendin, want zo praat je niet over mensen. In *Het loopt, het ademt, het leeft* [2] maakt Helen Knopper in-voelbaar hoe moeilijk het soms is om hooggestemde idealen over naastenliefde in praktijk te brengen. In de jaren negentig schreef ze een indrukwekkende trilogie over het leven in de Nieuwmarktbuurt. Na twintig jaar zwijgen is ze terug met een gefictionaliseerd verslag van haar zestien jaar durende vriendschap met buurtgenoot Rosa Bonheur, genoemd naar een negentiende-eeuwse feministische Franse kunstenaar, die de zelfkant prefererde boven de brave burgerij. Knoppers Roos ging ten onder aan

drank en drugs.

Niemand kan deze warmbloedige, erudiete vrouw die zelf zo begaan was met verschoppelingen, redden. In 1995 stierf ze, begin zestig, totaal verloederd en van God en iedereen verlaten. De vertelster in deze 'biografie van een vriendschap' voelt zich schuldig over haar machteloosheid: 'Je kunt niets doen voor iemand die zijn leven willess en wetens tot de grond toe afbreekt.' Pijnlijk herkenbaar, maar is het ook waar?

De twee New-Yorkse vriendinnen in Erica Jongs nieuwe roman *Fear of Dying*, ongelukkig vertaald als *Het ritstloze naspel* [3], zijn eveneens in de zestig, maar zij doen er alles aan om verloederd tegen te gaan. On-

3. Erica Jong: Het ritstloze naspel. Vert. Annemarie Lodewijk. The House of Books, 303 blz. € 19,99

4. Deborah Davis: Andy Warhols Roadtrip. Vert. Annemie de Vries en Ineke van den Elskamp. Meulenhoff, 310 blz. €24,99

der het motto: 'Zestig is het nieuwe veertig' ondergaan ze facelifts, therapieën en ontweningskuren om aantrekkelijk te blijven. Hoofdpersoon Vanessa Wonderman is weliswaar gelukkig in haar vierde huwelijk met een 82-jarige multimiljonair, maar ze verlangt naar 'ritstloze nummers' met onstuimige minnaars.

Vanessa's hartsvriendin is schrijfster Isidora Wing, hoofdpersoon van Jongs beroemde erotische bestseller *Fear of flying* (*Het ritstloze nummer*) uit 1973. Ze waarschuwt Vanessa tegen de maniakken die ze via de site 'ritstloos.com' ontmoet.

Allerlei - prachtig beschreven - gebeurtenissen zoals het sterfbed van haar ouders, de bijna-dood van haar man en de geboorte van een klein-

kind doen Vanessa inzien dat seksuele avontuurtjes geen soelaas bieden tegen doodsangst. Dat vermag alleen ware liefde en liefdevolle seks. Dus geen ritstloze nummertjes in deze roman, die niettemin even vitaal, intelligent en geestig is als *Fear of flying*.

Reisboek, biografie en zinnebeeld van de jaren zestig inéén: Deborah Davis rijdt in *Andy Warhols Roadtrip* [4] van New York naar Los Angeles over de veel bezongen Route 66, Warhol achterna. Het was 1963, de beginnend kunstenaar (die geen rijbewijs had) scheurde met drie kompanen in een zwarte Ford Falcon stationcar in ruim vier dagen dwars door Amerika. De meeste indruk maakten de als een diashow voorbij flitsende billboards. 'Die glorieuze commercialiteit van Route 66 was in zijn ogen het beste dat de weg te bieden had en maakte dat hij blij was Amerikaan te zijn.'

De fantastische reclames voor drive-in-restaurants, reusachtige ijsjes, huizenhoge hotdogs en flitsende motelreclames brachten hem in extase. Het onthaal dat hij in Hollywood van de filmwereld kreeg, betekende zijn doorbraak als 'koning van de pop art'.

Yanis Varoufakis Opnieuw laat de Griekse ex-minister van Financiën van zich horen. Dit keer neemt hij je mee door tachtig jaar internationaal monetair beleid om te laten zien waarom het misging met de eurozone. Hij wekt ergernis, maar legt ook de vinger op de zere plek.

We hebben alles nog te verliezen

Door onze redacteur **Hanneke Chin-A-Fo**

Wat is Yanis Varoufakis toch een onuitstaanbare man. Ook zonder hem oit moet te hebben kun je die conclusie waar-

schijnlijk veilig trekken na lezing van zijn nieuwste werk, *En de zwakken ondergaan wat ze moeten ondergaan?* Maar dat betekent niet dat je dit boek gemakkelijk in een hoek kunt smijten. Wat Varoufakis schrijft, roept wel degelijk om aandacht.

In de vijf maanden dat hij vorig jaar minister van Financiën was in de socialistische Syriza-regering heeft hij zoveel mensen in het Griekse crisisdrama weten te irriteren dat hij volstrekt geïsoleerd raakte. De ergernis zat hem niet in het feit dat zijn boodschap - 'scheld de Griekse schuld kwijt' - nu eenmaal onwettig was, zo als hij zelf gelooft. Het was ook niet zo dat hij zich in de hitte van de strijd iets heeft overschreeuwd, alles in het belang van de lijdende Grieken. Nee, deze speltheoreticus miste gewoon alle sociale behendigheid die nodig was om zijn land te helpen.

Ook nu nog is hij zich van geen kwaad bewust, blijkt uit het boek. Tijdens een bezoek aan zijn nemesis, de Duitse minister van Financiën Wolfgang Schäuble, dacht hij er goed aan te doen een vergelijking te maken tussen de opkomst van de extreem-rechtse Gouden Dageraad in Griekenland en het Duitse naziverleden. 'Niemand begrijpt beter dan het volk van dit land dat een in het slop geraakte economie, gecombineerd met rituele nationale vernedering en oneindige hopeloosheid, ervoor kan zorgen dat er een slangenei in je maatschappij wordt uitgebreekt.' En: 'We vragen de hulp van het Duitse volk in onze strijd tegen die mensenhaat.' Griekenland als slachtoffer, en Duits-

land dat te hulp moet schieten omdat het anders nieuwe nazi's in het zadel helpt. Varoufakis schrijft: 'Noem het naïef, maar ik beken dat ik een positieve reactie op mijn korte speech had verwacht. In plaats daarvan volgde er een oorverdovende stilte.'

Tot zover de zelfreflectie. Dit boek is dan ook geen autobiografie. Het is bedoeld als waarschuwing tegen de weeffouten in de muntunie en de schadelijke gevolgen daarvan voor de zwakkere landen. Tijdens de crisis is niets gedaan om die weeffouten te herstellen, zegt de auteur, maar het is nog niet te laat. 'We hebben alles nog te verliezen.'

Adviseur

Dat iemand die fouten eens op een rij zet op een manier die iedereen kan volgen, is zeker nuttig. Terwijl Europa alweer in beslag is genomen door de volgende crisis, reist Varoufakis het continent rond om aandacht te vragen voor het feit dat de eurocrisis nog niet is opgelost. Ook adviseert hij de Britse Labour-leider Jeremy Corbyn, met wie hij de overtuiging deelt dat bezuinigingen een economische crisis alleen maar versterken.

De zijlijn is een geschiktere plaats voor Varoufakis dan het centrum van de macht. Hier kan zijn gebrek aan tact minder kwaad, en hij roept zo hard dat iedereen hem toch wel hoort. Ook in dit boek. In een noodvaart neemt hij de lezer mee door tachtig jaar internationaal monetair beleid om te laten zien hoe het zo mis kon gaan met de eurozone. Voor lezers is het wel raadzaam om niet aan zijn lippen te gaan hangen, want Varoufakis heeft behalve een didactisch talent ook een zekere demagogische gave.

Zo is de Europese Unie een Amerikaans product, schrijft de zelfverklaarde marxist Varoufakis, bedoeld om de hegemonie van de VS en het kapitalisme te be-

Varoufakis is geschikter om aan de zijlijn te staan dan in het centrum van de macht

Yanis Varoufakis: En de zwakken ondergaan wat ze moeten ondergaan? *Hoe Europa de stabiliteit in de wereld bedreigt.* Vert. door Jan van den Berg, Patricia Piolon en Jaap Verschoor. De Geus € 21,95

stendigen. De Truman-doctrine uit 1947, waarin de VS hulp boden aan elk land dat zich door het communisme bedreigd voelde, was het begin.

'De reïndustrialisering van Duitsland gebeurde alleen omdat Amerika daartoe had besloten', schrijft hij, en de EU werd opgericht omdat een sterke Duitse mark zijn basis moest hebben in een sterke Duitse industrie met goede afzetmarkten in de omringende landen. Dat Europa zichzelf wilde verenigen om oorlog in de toekomst te voorkomen, komt in dit boek niet aan de orde.

De politieke kant van zijn betoog overtuigt dus niet, maar zijn uiteenzetting van de monetaire mechanismen werkt vaak wel goed. Varoufakis vertelt bijvoorbeeld hoe Europa na de oorlog meelifte op de Amerikaanse welvaart door het Bretton Woodssysteem, waarbij de Europese munt waren gekoppeld aan de dollar en de goudstandaard. Hoe dit systeem onhoudbaar werd toen de Amerikaanse handelsbalans omsloeg in een tekort en president Nixon in 1971 besloot om Europa uit de dollarzone te zetten. En hoe Duitsland en Frankrijk daarna de mark en de frank inzetten in hun strijd om de macht, wat decennia later uitmondde in de euro.

Technocraten

Varoufakis hekelde de macht die de oprichters van de eurozone hebben gegeven aan de Brusselse bureaucratie en de technocraten van de Europese Centrale Bank, omdat geld en de prijs ervan (rente) nu eenmaal politiek zijn en niet gede politiseerd kunnen worden. De Franse president François Mitterrand en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, drijvende krachten achter het europroject, hadden moeten weten dat een monetaire unie niet zomaar zou leiden tot politieke een-

heid, maar dat dit doel juist verder weg zou raken, zoals we tijdens de crisis zagen.

'Europeïsatie werd synoniem aan het degraderen van nationale parlementen tot stempels zettende instellingen en aan onderwerping van de zwakken aan de superieure oordelen van de sterken', schrijft de auteur.

En van de grote gebreken in het Verdrag van Maastricht is dat eurolanden de muntunie niet (tijdelijk) kunnen verlaten, om hun eigen, oude drachme of lire te devalueren en zo weer concurrerend te worden met de anderen. De euro is opzettelijk als een 'hotel California' ontworpen, om zwakke landen aan te jagen productiever te zijn.

Tijdens de crisis bezweken die landen onder de schuldenberg die is ontstaan doordat bankiers ze hadden overladen met leningen en moesten ze gereed worden met belastinggeld van de andere eurolanden. Die waren trouwens vooral bezig hun eigen banken overeind te houden, die tot over hun nek in de Griekse staatsobligaties zaten. En steeds als een de situatie dreigde dat Griekenland de hulppakketten niet kon terugbetalen, kwam er op het allerlaatste moment weer een nieuw hulppakket, in plaats van schuldkwijtschelding. 'Fiscale waterboarding', vindt Varoufakis.

Hij zegt het allemaal veel te hard, maar legt wel vingers op zere plekken. Afgelopen week nog werd bekend dat de onderhandelingen tussen het IMF en Europa over nieuwe hulp aan Griekenland muurvast zitten. Het IMF eist schuldreductie, Europa houdt vast aan volledige terugbetaling, en zo sleept de zaak voort. Dat maakt Varoufakis' verhaal behalve de moeite waard ook actueel. De man heeft een gebruiksaanwijzing van hier tot aan de Olympus, maar negeren lukt ook weer niet.

Advertentie

NRC
HANDELSBLAD

De abonnementsprijzen wijzigen per 18 mei 2016.
Bij betaling per automatische incasso worden de prijzen als volgt:

NRC Handelsblad maandag t/m zaterdag: € 449 per jaar, € 229 per halfjaar, € 118 per kwartaal, € 39 per maand.
NRC Handelsblad donderdag t/m zaterdag: € 317 per jaar, € 159 per halfjaar, € 81 per kwartaal, € 27 per maand.
NRC Handelsblad zaterdag: € 225 per jaar, € 118 per halfjaar, € 59 per kwartaal, € 19,50 per maand.
NRC Handelsblad zaterdag + digitaal: € 335 per jaar, € 169 per halfjaar, € 86 per kwartaal, € 28,50 per maand.
NRC Handelsblad donderdag t/m zaterdag + digitaal: € 399 per jaar, € 205 per halfjaar, € 105 per kwartaal, € 35 per maand.
NRC Handelsblad digitaal: € 309 per jaar, € 158 per halfjaar, € 79 per kwartaal, € 26,50 per maand.

Voor abonnees in België geldt een toeslag van € 109 per jaar.
Deze prijzen zijn inclusief € 5 korting voor betaling per automatische incasso.

Mocht u hier nog vragen over hebben, neem dan contact op met onze afdeling Klantenservice: 088 - 572 05 72 (bereikbaar op maandag t/m vrijdag van 8.00 tot 19.45 uur en op zaterdag van 11.00 tot 16.30 uur).